

Про організацію освітнього процесу у спеціальних закладах ЗСО для дітей з особливими освітніми потребами у 2021/2022 н.р.

Організація освітньої діяльності у спеціальних закладах освіти (спеціальних школах, навчально-реабілітаційних центрах для дітей з особливими освітніми потребами) на даний час має здійснюватись відповідно Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр (затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 №221), Національного плану дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року (затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.04.2021 р. № 285-р. «Про затвердження Національного плану дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року»), Концепції Нової української школи (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»), Державного стандарту початкової освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688), Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392), наказу Міністерства освіти і науки України від 30.10.2020 № 148 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи якості освіти у закладах загальної середньої освіти», інших нормативно-правових та відомчих документів, які регулюють забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої та спеціальної освіти.

Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», є логічним продовженням затвердженого у 2018 році Державного стандарту початкової освіти, тобто, продовженням реалізації реформи «Нова українська школа» у 5-9 класах. Стандарт базової середньої освіти планується ввести в дію з 1 вересня 2022 року.

Виконання Державних стандартів та основних вимог до організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти є обов'язковими, як для закладів загальної середньої освіти, так і для

спеціальних шкіл (класів), навчально-реабілітаційних центрів для дітей з особливими освітніми потребами, незалежно від підпорядкування, типів і форм власності.

Як і в попередні роки, Державні стандарти освіти відповідного рівня є основою для розроблення освітньої програми - основного документа, що забезпечує досягнення учнями результатів навчання, який схвалюється педагогічною радою закладу освіти та затверджується його керівником. Загальний обсяг навчального навантаження учнів, його розподіл між роками навчання, освітніми галузями, обов'язковими та вибірковими освітніми компонентами визначено в Базовому навчальному плані.

З метою адаптації змісту і методів навчання до пізнавальних можливостей учнів з особливими освітніми потребами інваріантна складова Базового навчального плану передбачає обов'язкове проведення корекційно-розвиткових занять. Тобто кожна освітня галузь передбачає здійснення системи корекційних заходів, спрямованих на опанування навчального матеріалу, що визначає особливості функціонування спеціальних закладів у порівнянні із закладами загальної середньої освіти. Важливим напрямом освітнього процесу спеціальних закладів для дітей з особливими освітніми потребами є забезпечення не тільки засвоєння навчального матеріалу, а й формування життєвих, соціальних компетентностей учнів, здійснення їх допрофесійної підготовки та соціалізації. Напрями, змістове наповнення навчального навантаження та проведення корекційно-розвиткової роботи визначаються з огляду на особливості фізичних та інтелектуальних можливостей учнів з особливими освітніми потребами.

Нагадуємо, що години, передбачені для корекційно-розвиткової роботи, під час визначення гранично допустимого тижневого та річного навчального навантаження не враховуються.

Відповідно до законодавства та своїх установчих документів спеціальні заклади освіти впродовж року здійснюють освітній процес за інституційною формою здобуття освіти: очна, заочна, дистанційна, мережева (наказ МОН України від 23.03.2019 №536 «Про затвердження Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти»). Для учнів, які за станом здоров'я не можуть навчатися в колективі, спеціальні заклади загальної середньої освіти забезпечують навчання за індивідуальною формою: екстернатна,

сімейна (домашня), педагогічний патронаж (наказ МОН України від 10.07.2019 № 955 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2016 року № 8»).

У зв'язку з поширенням COVID-19, освітній процес має бути організований з урахуванням вимог епідемічної ситуації в регіоні або окремих адміністративно-територіальних одиницях, актів Кабінету Міністрів України про встановлення карантину та запровадження посиленних протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, постанови Головного державного санітарного лікаря України від 23.04.2021 № 4 «Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115, наказів та листів МОН щодо організації протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину.

Враховуючи, що спеціальні заклади освіти під час карантину не перебували на дистанційній формі здобуття загальної середньої освіти, 2021/2022 н.р. планується розпочати у звичному режимі. Проте на початку навчального року, під час вибору навчально-методичного комплексу для вивчення предметів, слід передбачити можливості використання різних засобів та інструментарію дистанційного навчання в умовах очного навчання. Саме тому, в даних обставинах, надзвичайно важливим є удосконалення вміння вчителів та учнів користуватись інформаційними технологіями із застосуванням їх в освітньому процесі.

Організація освітнього процесу як в умовах очного, так і в умовах дистанційного навчання не повинна призводити до перенавантаження учнів та має забезпечувати безпечні та не шкідливі умови здобуття освіти. Режим роботи визначається закладом загальної середньої освіти самостійно на основі нормативно-правових актів. Відповідальність за організацію освітнього процесу, за створення в закладі безпечного освітнього середовища та належних умов навчання і праці учнів та педагогічних працівників несе керівник закладу.

до 2021/2022 навчального року

Програмове забезпечення навчання осіб з особливими освітніми потребами у спеціальних закладах (класах) загальної середньої освіти

Законом України «Про освіту» закладам освіти всіх типів та форм власності (в тому числі спеціальним) делеговано адміністративні та навчально-методичні повноваження. Вони мають право на основі Державного стандарту і Типових освітніх програм самостійно формувати освітні програми, складати навчальні плани і програми з навчальних предметів, розробляти індивідуальні проекти тощо.

У 2021/2022 н.р. у спеціальних закладах освіти (спеціальних школах (класах), навчально-реабілітаційних центрах) продовжено поетапне введення в дію нових навчальних планів, розроблених, відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87.

А саме, у 2021/2022 н.р. учні спеціальних закладів освіти навчатимуться за зазначеними нижче типовими освітніми програмами.

Учням 1, 2, 3 класів, крім учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, рекомендовано навчання за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН від 26.07.2018 № 814 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами» (зі змінами, наказ МОН від 16.08.2019 № 917).

Учні 4 класів (крім учнів з порушеннями інтелектуального розвитку) продовжать навчання за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН від 25.06.2018 № 693 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами» (зі змінами, наказ МОН від 04.09.2018 № 968).

Враховуючи особливості навчально-пізнавальної діяльності, учням початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку рекомендовано навчання за окремими програмами, а саме:

1 класи - за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН від 26.07.2018 № 815 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 1 класів з інтелектуальними порушеннями»;

2 класи - за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН від 02.07.2019 № 917 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 2 класу з порушеннями інтелектуального розвитку»;

3 класи - за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН від 01.04.2020 № 467 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 3 класу з порушеннями інтелектуального розвитку»;

4 класи – за новими типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН від 29.01.2021 № 121 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 4 класу з порушеннями інтелектуального розвитку»;

5-10 класи спеціальних закладів освіти всіх типів продовжать навчатися за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН від 12.06.2018 № 627 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами» (зі змінами, накази МОН від 26.07.2018 № 815, від 10.06.2019 № 808);

11 класи спеціальних закладів загальної середньої продовжать навчатися за типовими освітніми програмами, затвердженими наказом МОН від 22.07.2020 № 944 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти III ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Із 2021/2022 н.р. продовжено поетапне введення в дію типової освітньої програми для 12 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти III ступеня для учнів із сенсорними порушеннями (з порушеннями зору (сліпі, зі зниженим зором), з порушеннями слуху (глухі, зі зниженим слухом), та учнів з порушеннями опорно-рухового апарату), затвердженої наказом МОН від 22.07.2020 № 944 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти III ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

У зазначених типових освітніх програмах визначено базові, вибірково-обов'язкові та профільні предмети з переліком орієнтовної кількості тижневих годин, а також, спеціальні курси, які відображають специфіку конкретного профілю навчання і визначають його сутність. Профіль навчання формується спеціальним закладом освіти відповідно до можливостей у забезпеченні його якісної реалізації.

Тривалість уроків у закладах освіти залишається незмінним, але розклад дзвінків є гнучким і для кожного класу коригується вчителем, з урахуванням особливостей учнів та дидактичної доцільності запланованої на день навчальної діяльності.

Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленим та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів компетентнісного навчання.

Освітній процес у спеціальних закладах освіти організовується відповідно до переліку навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у закладах освіти у 2021/2022 н.р.

Заклади спеціальної освіти працюють за підручниками, які за результатами конкурсного відбору отримали гриф МОН або висновок схвалення для використання у закладах загальної середньої та (або) спеціальної освіти відповідною комісією Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України. Використання навчальних посібників, зошитів із друкованою основою, що доповнюють зміст підручників, утворюють разом із ними навчальні комплекти, є не обов'язковим.

Типові освітні програми, переліки навчальної та науково-методичної літератури будуть доступні на офіційному веб-сайті МОН (<https://mon.gov.ua/>) та на веб-сайті ІМЗО (<https://bit.ly/3x5s8W3>). Крім цього, на веб-сайті ІМЗО в розділі «Електронна бібліотека», розміщені електронні версії підручників, художні та науково-популярні видання серії «Шкільна бібліотека» для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти (<https://lib.imzo.gov.ua/>);

на веб-сайті Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України розміщені корекційно-розвивальні програми, науково-методична література, електронна бібліотека та інші матеріали для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (<http://ispukr.org.ua/>).

Перелік навчальної літератури для кожної категорії дітей з порушеннями розвитку містить Примітку, в якій зазначаються особливості використання програм та навчальної літератури, рекомендованих МОН для використання закладами загальної середньої освіти, з урахуванням характеристик навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами.

**Н. ГРИЦЮК,
методистка НМЦ професійного
розвитку керівних та педагогічних
працівників установах і закладах
дошкільної та загальної середньої
освіти Хмельницького ОІППО.**